

» Бизнинг суҳбат

Мозийдан келган улўғ оҳанглар

II Халқаро мақом анжумани олдида

Мақом санъатини мозийдан келган улўғ оҳанглардан деб биламиз. Унга ўз замонасининг буюклари мурожаат этишган. Бунга Юнус Ражабий, Фахриддин Содиқов, Исҳоқ Ражабов каби мақом билимдонлари ижоди гувоҳ.

Ўзбек миллий мақом санъати маркази бош директори, профессор Соибжон Бегматов билан бўлган суҳбатимиз айнан шу мавзуда.

– Соибжон ака, сизнингча, мақомларнинг буюклиги сири оҳангидами ёки улўғларга бўлган муносабатда?

– Мақом – буюк санъат, уни азизлар куйлаб келган. Унга қайси ҳолатда мурожаат қилманг, ўзининг беҳисоб сеҳрини намоян тинглаган, бу ижод турига мурожаат этганларга ўз қудратини кўрсатаверади. Ижод тарафламами, ижро этиш ёки оддийгина меҳр бериб тинглашнинг ўзидаёқ мақомларнинг бетакрор руҳий таъсирини сезасиз, шунингдек, ҳаёт ва фаолиятингизни ижобий хусусиятлар билан сугориб бораётганини ҳам ҳис этасиз. Зеро, халқимиз мақомларни қадриятлар оҳангига сингди-

рилган мусиқий қомус деб билишади. Шу боис бўлса керак, тарихда мақомларни асраб-авайлаш, ўрганиш ва ривожлантиришга доир муносабатлар заминида, ҳар бир давр ўзининг самарасини ёки аксини намоян этиб келган.

Санъатимиз дарғаларидан бири Юнус Ражабий томонидан ушбу бебаҳо санъатнинг асралиши, илмий ва амалий ўзлаштирилиши, замонага хос ривож топишини кўзлаб қолдирилган мероси биз учун дастуриламал, бебаҳо манба ва раҳнамо сифатида хизмат қилиб келмоқда. Шунингдек, у киши ўз даврининг энг билимдон, моҳир устоз санъаткорларини жамлашга ва биргаликда мақом санъатини ҳам наза-

рий, ҳам амалий томондан ўрганиб, уларни ёзма ҳамда ижровий намунада халқимизга етказиб беришга муяссар бўлган инсондир.

– Юртимизда ушбу ноёб санъат турининг қандай йўналишлари бор? Унинг ўлмас тароналар сафидан ўрин олиши сири нимада?

– Она диёримизда сеҳрли оҳанглардан иборат уч йўналишдаги улкан мақом мажмуалари мавжуд. Булар: Шашмақом, Хоразм, Фарғона-Тошкент мақомларидир. Улар халқимизнинг бебаҳо мусиқий мероси бўлиб, ҳар бири ўзига хос мавқеи, ижрочилик йўли билан ажралиб туради.

Давоми 5-саҳифада »

Ушбу сонда

Шифокор ким томонда: беморми ёки касаллик?!

2-саҳифада »

“Унутмаки, сен ҳам одамсан...”

3-саҳифада »

Тармоқдаги фолбинлар

(Ёхуд 10 кишига жўнатсанг, янгилик эшитсан)

7-саҳифада »

» Ижтимоий тармоқларда нима гап?

Танганинг орқа томони

Ёхуд ёлғон ахборот оқибатлари

Тезкор замон, глобаллашув, ахборот тезлиги каби сўзлар ҳозирги кунда ҳеч кимни ҳайрон қолдирмайди, у ҳаётимизнинг асосий қисмини эгаллаб улгурди. Хоҳлаймизми-йўқми, кексаю ёш шуурини забт этган мобиль алоқа, интернетни энди бир четга суриб қўйишнинг иложи йўқ.

Шундай экан, “Замон сенга боқмаса, сен замонга боқ” деган нақлнинг (албатта ижобий маънода) ҳар бир ишимизга туртки берувчи омиллигини тан олмай илож йўқ. Йўқса, дилбандини соғинган 70 ёшли онахон ҳам телефони қўлидан қўймай ҳар сонияда ундан садо чиқишини кутмаган, соғинчларига даво истаб, ижтимоий тармоққа кўз тикмаган бўларди...

Қолаверса, тафаккур доирасини кенгайтириб, мулоҳаза ва мунозарага чорловчи дунё янгиликлари, воқеа ва ҳодисалардан воқиф этувчи оламшумул маълумотлардан хабардорлик маънан юксалиш, баркамоллик белгиларидан биридир. Ўз юртидан туриб, онлайн имтиҳон топшириш, хориждаги нуфузли олийгоҳлар талабасига айланишнинг ҳам интернет мўъжизаларидан бири эканини инкор этолмаймиз...

Аммо ҳар ишда бир хосият, унинг ортида эса шунга яраша синоат бўлиши ҳам бор гап. Инсон ўз қизиқишлари, талаб ва эҳтиёжлари ортидан қувиб, меъёрни унутиб қўйса, хосият ўрнини синоатнинг машаққатлари эгаллаб олиши ҳам айни ҳақиқат. Келинг, яхшиси, бир

воқеа орқали фикрларимизга оидинлик киритсак...

ТАНГАНИНГ ОРҚА ТОМОНИ ҲАМ БОР...

Фарзандининг бахту камолини орзу қилмайдиган ота-она бўлмаса керак. Бу эзгу мақсад йўлида бор кучи, ҳатто борлигини бахшида этадиган ҳам ота-онадир. Мақсуджонни ота-онаси шундай ширин орзулар билан парваришлаб, вояга етказётган эди. Табиийки, бунинг учун зарур бўладиган барча шароитлар яратилди. Унинг хонаси сўнгги русумдаги техникалар билан жиҳозланди. Замонавий билимларга эга бўлиши учун интернет, ижтимоий тармоқлардан бемалол фойдаланишига имкон яратилди.

Давоми 3-саҳифада »

Донорлар сузлайди...

Қанчалик куч-қувватга эга бўлмагин, душман билан доимо тинчлик йўлини ихтиёр қил.

Жолинус Ҳаким

Динсиз илм кўр, илмсиз дин қардир. Динсиз илм, илмсиз дин бўлмайди.

Ла Эдри

Бир авлод қадриятини ундан олдинги авлод белгилайди.

Конфуций

» Тараққиёт

Иновацион мобиль илова

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 28 апрелдаги “Рақамли иқтисодиёт ва электрон ҳукуматни кенг жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 4 октябрдаги “Моддий маданий мероснинг кўчмас мулк объектлари миллий рўйхатини тасдиқлаш тўғрисида”ги ҳужжатига кўра, Бухоро вилояти моддий маданий мероснинг кўчмас мулк объектлари миллий рўйхатига жами 829 та моддий маданий мерос объектлари киритил-

ган бўлиб, улар давлат муҳофазасига олинган. Шундан 287 таси археология ёдгорликлари, 31 таси мадраса, 105 таси масжид, 14 таси мақбара, 133 таси архитектура ансамбллари (таркиби билан), 15 таси қарвонсарой, 4 таси тим ва тоқлар, 18 таси диққатга сазовор жойлар, 122 таси қадимий уй-жойлар, 83 таси архитектура ҳамда 17 таси монументал ёдгорликлар ҳисобланади.

Вилоят маданий мерос бошқармаси ташаббуси билан мавжуд маданий мерос об-

ектлари тўғрисидаги маълумотларни излаш ва улар тўғрисидаги янги маълумотларни киритиш, географик маълумотларни ўзида муҳасамлаштирган ахборот тизимини жорий этиш бўйича инновацион мобиль илова концепцияси ишлаб чиқилди.

Унинг афзаллиги мазкур объектларга бориш истагида бўлган хорижий сайёҳлар, тарихчи-олимлар ва соҳа ходимларининг ҳеч бир қийинчиликсиз аниқ манзилга етиб боришини таъминлашидир.

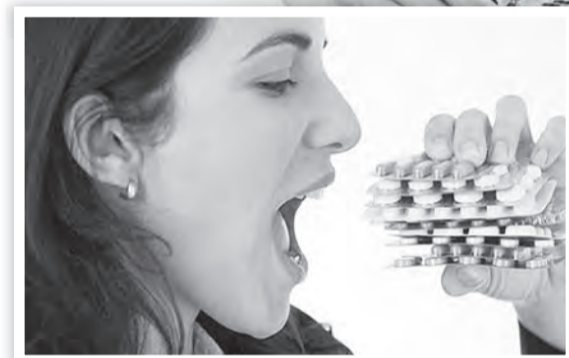

» Кун мавзуси

Маълумотларга кўра, дори-дармон хариди бирламчи озик-овқат маҳсулотларидан кейинги ўринда туради. Аммо саломатликни сақловчи дори воситалари ҳамма вақт ҳам тутилган натижани беравермайди. Ҳозирда юртимиз тиббиёт тизимида аҳолини сифатли дори-дармон билан таъминлаш, четдан келтирилаётган воситаларни назорат қилиш ва қалбакилари тарқалишига қарши курашиш борасида кенг кўламли ишлар амалга оширилмоқда...

ШИФКОР КИМ ТОМОНДА: БЕМОРМИ ЁКИ КАСАЛЛИК?

кўрилмаса, оқибати ёмон бўлиши мумкин”, “Касалингизни умуман тушунмадим, ўзингиз бу ҳақда нима деб ўйлайсиз” қабилидаги гапларнинг айтилиши дард устига чипқон бўлиши турган гап. Эҳтимол, бундай гаплар кўпроқ пулини шилиш мақсадида ёки саводсизлигини яшириш учун айтилар! Лекин бу каби “ташхис”дан кейин ҳатто соғ одамнинг ҳам мазаси қочиб қолиши аниқ.

РЕЦЕПТСИЗ СОТИЛАДИГАН ДОРИЛАР

Айримлар дорихонага чиқиб, ўзи билган ҳолда ёки фармацевтдан сўраб, бирор дорини сотиб олишади ва мустакил равишда даволанишга киришади. Бу албатта нотўғри. Баъзи фармацевтлар эса гоҳида билиб-билмай маслаҳатлар бериб ёки ўз махсулотини имкон қадар тезроқ сотишга уриниб, инсонлар саломатлигига хавф соладиган салбий ҳолатларга сабабчи бўлмоқда.

“ФАҚАТ МЕН АЙТГАН ДОРИНИ ОЛИНГ...”

Баъзи шифокорлар ўз қабулига келган беморларга “Дориларни фақат мен айтган дорихонадан харид қилинг” деган “талаб” қўйишади. Бунинг сабаби, улар айнан ўша дорихона ёки дори ишлаб чиқарувчи билан тузилган “жайдари шартнома” шартларини бажараётган бўлади. Сиз эса бунга мажбур эмассиз. Шунингдек, кейинги пайтларда яна бир ҳолат кўп кузатилмоқда. Дейлик, шифокор беморга Германияда ишлаб чиқарилган дорини ёзиб беради. Лекин бу дорининг муқобили ҳам бор. У ўзимизда ишлаб чиқарилгани. Бу икки дорининг таъсир этиш хусусияти бир хил бўлса-да, нархида тафовут катта. Борди-ю, дорихонада ўша дори чиқмаса, фармацевт бемор ёки харидорга, табиийки, унинг муқобили – ўзимизда ишлаб чиқарилганини тавсия этади. Унинг нархи чет эликка нисбатан арзон. Бу эса харидорнинг ҳамёнига ҳам “ёқади”. Аммо ҳамма овозгарчилик шифокор ҳузурига келганда бошланади. Яъни дўхтир “Нега бошқасини харид қилдингиз, фақат ёзган доримни олиб келинг” дейди. Бемор яна дорихонага боришига тўғри келади. Уни қайтармоқчи ёки бошқасига алмаштирмоқчи бўлса, фармацевт кўнмайди. Лекин у дори муқобилини бериб нотўғри иш қилгани йўқ, албатта.

ХАЛҚАРО ТАДҚИҚОТЛАРДАН

Олимлар ўтказган тадқиқот натижаларига кўра, айрим мамлакатларда шифокорлар баъзан ўз беморига самарасиз дори воситаларини ҳам буюришаркан. Сўровномада иштирок этган 679 нафар оилавий шифокорлар фақат психологик таъсир кўрсатиш мақсадидагина баъзан ушбу касалликда самарасиз ишлатилган дориларни буюришларини тан олишган. Бунда кўпинча самарасиз витаминлардан фойдаланилган, иккинчи ўринда рецептсиз берилган оғриқ қолдирувчилар ёзилган, учинчи ўринни эса энгил антибиотиклар ва уйқу дорилар эгаллаган. Дания, Исроил, Буюк Британия, Швеция ва Янги Зеландияда ўтказилган сўровномаларда ҳам шунга ўхшаш натижалар олинган. Яна бир қизиқ ҳолат шуки, дори воситаси қанчалик қimmat бўлса, бемор шунчалик кучли таъсирини ҳис қилади.

СЎНГИ СЎЗ

Абу Али ибн Синодек алломалар туғилган юртимизда “дори бир жойимизни тузатса, бошқасини бузади” деган гапни айтгучилар ҳам кўп. Аввало, ичаётган сувимиз тоза бўлса, кимёвий ўғитларсиз этиштирилган тоза маҳсулотларни, энг муҳими, оз-оздан истеъмол қилсак, дорига эҳтиёж ҳеч қачон бўлмайди, касаллик яқишлашмайди. Тиббиёт даҳолари бўлган Гиппократ, Ибн Сино, Гален ҳам айнан шу маслаҳатни беришган. Соғлом овқатланиш, яъни ўз вақтида фойдали озиқларни камдан еб, жисмоний меҳнат, ҳаракатда бўлишликни ҳатто замонавий тиббиёт ҳам тасдиқлайди. Саломат бўлинг!

С.САФАРОВ тайёрлади.

ИСТЕЪМОЛЧИ МАСЪУЛИЯТЛИ БЎЛСА...

Мамлакатимизда барча соҳалар каби фармацевтика ҳам изчил ривожланмоқда. Дори-дармон воситалари муомаласида энг асосий масъулият истеъмолчи зиммасидадир. Уларни харид қилишда янада эътиборли бўлиш, айниқса, сифатини тасдиқловчи ҳужжатлари билан танишиш ўзимиз ва оила аъзоларимиз саломатлигига хизмат қилади. Турли шароитларда ва белгиланган меъёрларга риоя этмаган ҳолда ташиладиган, олиб келинадиган дорилар даво бўлиш ўрнига касалликни янада кучайтириши мумкин. Афсуски, ушбу оддий ҳақиқатдан кўз юмган айрим кимсаларни юртдошларимиз саломатлигидан кўра, мўмай даромад топиш кўпроқ қизиқтиради.

Республикамизда дунёдаги тараққий этган фармацевтика компаниялари билан ҳамкорликни кенгайтириш билан бир қаторда дори воситаларини назорат қилиш бўйича МДХ давлатлари ўртасида биринчи ўринни эгаллайди. Шунга қарамай, тиббий саводи саёз, ўз соғлигига бефарқ инсонлар ҳам учрамоқда. Кўп ҳолларда ўзимиз билиб-билмай дори қабул қилиб, соғлигимизга зарар етказамиз. Масалан, бир пайтлар асосан Ғарбдаги аёллар муаммоси бўлган озиш, нозик қомат вазвасасига тушганлар тез оздирадиган ҳаб дорую сиропларнинг зарарига аҳамият бермай сотиб олишади. Бирор танишимизга таъсир қилган «мўъжизавий» дори ҳақида эшитсак, уни излашга тушамиз. Ўша дорини сотишга махсус рухсати борми, қўллашга яроқлими, бу билан қизиқмаймиз ҳам...

ҚОНУНИЙ АСОС

Республикамизда фармацевтика фаолияти «Дори воситалари ва фармацевтика фаолияти тўғрисида»ги Қонун ва бир қатор қонун ости ҳужжатлар билан тар-

тибга солинади. Ушбу Қонуннинг 14-моддасига кўра, дори воситалари, тиббий буюмларни экспорт ва импорт қилишнинг Ўзбекистон Республикаси ҳукумати томонидан белгиланган ягона тартиби амалда. Сифатсиз ёки қалбакилаштирилган дори воситаларини, шунингдек, республикамизда рўйхатдан ўтказилган дори воситаларининг ғайриқонуний нусхаларини юртимиз ҳудудига импорт қилиш тақиқланади.

ОГОҲ БЎЛИНГ

Бутунжаҳон Соғлиқни Сақлаш Ташкилотига маълумотларига кўра, дунёдаги ноқонуний дори бозорининг бир йиллик товар айланмаси 30 млрд. АҚШ долларини, яъни қонуний дори бозорининг 5 – 7 фоизини ташкил этади.

...НАФСГА ДОРИ ДАВОМИ?

Дастурхон тўла турли ноз-неъматлар. Буни кўриб: “Вой, буларнинг ҳаммасини қандай ейман?” дея нафси очлик қилиб турган кишининг ёши улғу онаси «меҳрибонлик» қилиб “Ҳаммасини еявер, болам, ахир бизда мана бу... бор-ку” деб унга дори тутқазди... Бу қайсидир дорининг машҳур рекламаси эди. Ҳаммасини паққос туширигач, ошқозон зуриқиб, ҳазм қилишга қийналганида шу доридан ичармиш ва қарабсизки, кайфият аёло!

Ахир нотўғри овқатланиш орқали та-

нада зарарли моддалар ортади, иммунитет сусаяди, бундай одамга оддий шомоллашдаги вируслар, хаводаги чанглр ҳам осонгина таъсир қилади. Яна Худо кўрсатмасин, бактерияларга қарши иммунитет кучи етмай турли касалликлар сизни енгавереди.

КАСАЛЛИКНИ ДАВОЛАГАНДАН КЎРА...

Табиийки, бу дардларга дори керак ва албатта улар уйда доим туриши шарт. Чунки хасталикнинг олдини олгандан кўра, дори билан даволаш осон, деб ўйлайдиганлар бор орамизда. Ундан кўра, Аллоҳ берган ақлимизни ишлатиб, тана соғлигини ўйлаб, зурриётларимиз соғлом ва кучли бўлишлари учун оддий нарсаларга эътибор берайлик! Ахир ҳамма нарса оддийликдан бошланади...

Тўғри, ҳозирги пайтда ҳеч ким замонавий тиббиёт ютуқларини, инсонлар саломатлиги йўлида олиб борилаётган улкан ишларни инкор этолмайди. Айниқса, беморнинг дардини енгиш учунгина қанама фидокорлик кўрсатадиган, уни соғайтириб оёққа тургазиш ҳақидагина қайғурадиган инсофли, тажрибали шифокорларимиз кўп. Бироқ...

“АНА ШУНДАЙ” “ДЎХТИРЛАРГА ИШИНГ ТУШМАСИН...”

Шифокор ўз номи билан инсонларга шифо берувчи, нафақат дори-дармон билан, балки ширин сўз, яхши муомалали ҳам бўлиши керак. Аммо улар орасида ўзининг муқаддас касбини суиистеъмол қилаётганларини кўриб, дил хира бўлади. Баъзилари «қўлга қараб туришадди» ёки қилаётган қўпол муомаласидан дард устига дард қўшилади. Ана шундайларни кўрганимизда, ўйга толасан киши: ҳозирги айрим шифокорлар ким томонда? Беморми ёки касаллик?..

Дўхтир қабулига кирган беморга “Касалингиз ўтиб кетибди, тез чораси

» Хотира

Энди у кўшиқлариди яшайди

Фоний дунёни тарк этаётган замондошларимиз яна биттага кўпайди. Афсус, агар инсон тақдирининг ўз қўлида бўлганида эди эртами-кеч борар жойини бўлган дорилбақога бунчалар ошқмасди. Зеро, ёруғ олам неъматларидан воз кечиш осон эмас. Аммо вақти етган умр шомига даво йўқ. Ўз элининг ардоқли санъаткори, Ўзбекистон ва Қорақалпоғистон халқ артисти Байрам Матчанов ҳам ҳали ўғил-қиз, неварачеваралари ардоғида кексалик гаштини сурайдиган, унинг дилтортар

кўшиқларини севиб тинглайдиган мухлислари, шогирдлари меҳр-оқибати, ҳурматида юрайдиган эшда эди... Бугун ўзи ҳақида ёрқин хотираларни қолдириб, жондан азиз ўғил-қизлари, ширин-шакар неваралари қўнглини доғлаб мангуликка юз тутган Байрам Матчанов санъат ва маданиятимиз фидойиси, жонкуяри сифатида ҳам қадрли эди. Ҳаётни, тирикликни, одамларни жон қадар севиб, ардоқлаган инсоннинг мазмунли умри энди у ижро этган «Менинг йигит вақтимей, се-

нинг қиз вақтинг» каби дилга яқин кўшиқларида яшайди. Қолаверса, ўзининг чиройли роллари билан халқимиз меҳрини қозонган таниқли актриса, санъаткорнинг сеvimли невараси Шаҳзода Матчанова тимсолида давом этади. Ўзбекистон Республикаси Маданият вазири фидойи санъаткор, «Дўстлик» ва «Эл-юрт хурмати» орденири нишондори Байрам Матчанов вафоти муносабати билан унинг оила аъзолари ва яқинларига чуқур ҳамдардлик билдиради.

» Давоми. Боши 1-саҳифада

Танганинг орқа томони

Ёхуд ёлгон ахборот оқибатлари

Ота-она ўз ишлари билан андармон, 12 ёшли болакай эса эрталабдан кечгача компьютер титиш билан овора... Аста-секин Мақсуджон ўзини галати тутта бошлади, отасига ёлгон гапирадиган, онасига гап қайтарадиган, зарда қиладиган одат чиқарди. Ҳатто бир куни унинг талабини бажармаган онасига қараб: «Менга сизга ўхшаган хасис она керак эмас» дейишгача борди. Агар айтганини олиб беришмаса, ўртоқлариникига юборишмаса, уйдан кетишини айтиб қўриқмоқчи бўлди... Ўғлидаги ўзгаришлардан саросимага тушган она эрига шикоят қилди. Табиийки, тўқликка шўхлик қилаётган ноқобил ўғил билан ота ўртасидаги кескинлик жанжалга айланди, ҳеч нарсадан тап тортмай қолган ўғил қалтақлар остида отасига пичоқ ўқталди...

Тўғри, давлатимиз сиёсати, олиб борилаётган инсонпарварлик ёрдамларини ҳаққонийлик билан ёритаётган сайтлар фаолияти таҳсинга лойиқ.

Аммо айрим ижтимоий тармоқлардаги каби ошқоқлик нуқоби остида одамлар кўнглига шубҳа уруғини сочишининг ҳам жавоби бор. Бундай ҳолатлар келиб чиқишига сабабчи баъзи мутасадди ташкилотлар вакилларининг хатти-ҳаракатларини ҳам оқлаб бўлмайдими. Давлатимиз томонидан эҳтиёжманд оилаларга ажратилган маблағнинг тўғри тақсимланмаётгани ҳақидаги эътирозлар ҳам бежиз эмасдек...

Ижтимоий тармоқлардан бирида блогер А.Зоҳидовнинг «Карантин давридаги ёрдам можароларга сабаб бўлмоқда» мавзусидаги чиқишида айтилган фикрлар мазмунан шундай:

«Ижтимоий тармоқлар оз пул бериб, кўпига имзо қўйдириш, конвертда ёзилганидан кам маблағ чиққани ёки маҳалла раисларининг ҳудуд аҳолиси билан аёвсиз тортишаётганига оид лавҳалар билан тўлиб бормоқда...»

Муаллиф хайрли мақсадларда бошланган ишларга нега ёлгон аралашиб қолиши, оқибатда халқимизнинг давлатимизга бўлган ишончи га путур етаётганини ўқинч билан баён этади. Ва бу ўринда яна маҳалла идоралари айбдор бўлиб қолаётганига ачинади... Аввало, «Шамол бўлмаса, дарахтнинг учи кимирламайди», кимдир бу ишда айбдор экани кўриниб турибди. Лекин қайси ташкилот вакили экани ноаниқ. Нима бўлганда ҳам, давлатимиз томонидан эҳтиёжманд оилаларга ажратилган пуллар ўз эгаларига берилми керак. Ахир, айна Ҳайит кунлари одамлар нонини «туя» қилиш оқибати яхши эмаслигини тушунмайдиган мусулмон бўлмаса керак ораминда... Бу воқеалардан кейин яна ижтимоий тармоқлар шу мавзудаги хабарларга тўлиб кетди. Уларда айтилишича, «ўзи тўйсам кўзи тўймайдиган» кимсалар олган пулларини бир-бирдан яширишган. Натигажа хотини олган пулдан беҳабар эр аюҳаннос солиб, маҳалла фаолларини айблаган. Баъзи маҳаллаларда эҳтиёжманд оилалардаги одам сонига қараб, 500 мингдан 1 млн.гача пул тарқатилаётгани айтилган... Масала моҳиятини тушуниб етмаган аҳоли нима учун менга 1 млн. эмас дея шикоят қилишга тушишган. Баъзи ҳангоматалаб кимсалар эса буни дарҳол ёзиб олиб, ижтимоий тармоқларга жойлаган... Демак, маҳалла фаоллари пул тарқатаётганларида тушунтириш беришлари керак эди. Аслида ҳозирги пандемия кунларида аҳоли ғамини ўйлаб қилинаётган хайрли ишлардан миннатдор бўла олиш ҳам инсонийликдир. Лекин бундай хайрли ишларга соя солишга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ. Обуначиларини кўпайтириш учун «пашадан фил ясаб», одамларни ваҳимага солиш, ёки ёлгон-яшиқ уйдирма гапларни ижтимоий тармоқларга жойлайдиганлар эса виждон отлиг кўприкдан ўтишлари осон бўлмаслигини ҳам билиб қўйишлари керак...

ЯХШИ АМАЛЛАРГА СОЯ ТАШЛАМАНГ...

Айниқса, ҳозирги пандемия кунларидаги ёлгон хабарлар қанчадан-қанча одамларни ваҳимага солиб, соғликларига салбий таъсир кўрсатмоқда. Коронавирусга қарши қўлланиладиган дори-дармонлар, муолажалар ҳақидаги турли-туман маълумотлар албатта одамларни қизиқтиради, улар тинмай интернет сайтлари ижтимоий тармоқларни кузатиб боришади. Очиғини айтганда, ҳар бир сайт, тармоқ ўз аъзоларининг кўпайишидан манфаатдор. Бироқ бундай илғорлик ёлгон маълумотлар ҳисобига бўлиши ҳам адолатсизликдир.

Сайёра РИХСИЕВА

» Кўзгудаги биз...

«Унутмаки, сен ҳам одамсан...»

Баъзан ўйланиб қоламсан. Бозор оралаб борсангиз, хоҳлаган нарсангизни топасиз. Ҳозирги кунда излаган нарсангизнинг деярли ҳаммаси сотилади. Ҳаттоки, инсон номига номуносиб баъзи кимсалар ўз фарзандларини ҳам пуллашмоқда... Қаловини топсанг, қор ҳам ёнади, деб шунга айтишса керак-да. Лекин шундай илоҳий туйғулар борки, уларни миллион-миллионларга ҳам сотиб оломаймиз.

Қадрли газетхон, келинг, бир маротаба ҳаётинг кўзгумизга қараб оламиз. Қаноат қилишни унутган, шукрни билмайдиган, меҳр-оқибат, сабр-бардош, бирдамлик каби улуғликларнинг дарз кетишига сабабчи бўлаётганлар биздан эмасми? Яна бир нарсасиз... Шу кунларда ижтимоий тармоқларда турли мурожаатлар билан чиқувчилар ҳам кўпайган. Нега инсонлар ўз муаммоларини белгиланган ташкилотлар орқали эмас, ижтимоий тармоқ орқали ҳал этишни хоҳлашади? Нега муаммоси мавжуд кишилар «Ижтимоий тармоққа битта мурожаат жойласак, масаламиз ҳал бўлади», деб ўйлайдиган бўлиб қолишиди? Яхшиси, бу саволга жавобни мурожаатчилар ва масъуллар ихтиёрига қолдириб, мулоҳазаларга ўтамиз.

Яқинда Улуғ айёмни қарши олдик. Тўғриси айтинг, вазият оғирлигига қарамай бирор қариндошингиз каттагина маросим ҳам ўтказганми?.. Ахир, дунёни сув босса, ўрдакка не ғам, деб ўзларини ва аслида йўқ обрўларини ўйлайдиганлар ораминда учраб туриши ҳақиқат-ку... Айём муносабати билан мах-

ўйга толдик. Агар мурожаатчиларнинг гапи тўғри бўлса, халқ пулига хиёнат қиладиган маҳалла раислари борлигидан, мабодо мурожаатлар уюштирилган бўлса, андишани четга сурувчилар билан бир халқ эканимиздан қаттиқ уялдик...

Ўша онларда қани эди бозорларда инсоф диеънат ҳам сотилганида эди, деб ўйланиб қолдим. Етти ўлчаб, бир кесадиған, бориға шукр, йўғиға сабр қиладиган, ўйлаб-ўйлаб бир қарорға келадиган инсонларни жуда-жуда соғиндим.

Мен мактаб битирувчи сифатида баъзи катталардан илтимос қиламан. Биз ёшларга кингир-қийишқикни, инсофсизликни, андишасизлик ва қаноатсизликни ўргатманг. Биз яхши одам бўлишни хоҳлаймиз. Бироқ сизлар миллатимизга доғ тушириб, халқ ҳаққига хиёнат қилсангиз, муаммони тегишли ташкилотларга мурожаат қилиб, қонуний ҳал этмасдан, жаваб билан видеомурожаатлар йўллашда давом этсангиз, унда биз ёшлар тарбияни, маънавиятни кимдан оламиз?! Илтимос, бизга ўрнат бўлинг. Одамийлик ва ахлоқимизни йўқотмасдан, синовли дамларда бирлашиб, бардошли халқ эканимизни исботлаб яшайлик.

Одамларда қолганими виждон? Юраккинам, жавоб бер менга. Юзда ниқоб, сўзимиз ёлгон, Ҳақиқатни кўрмаймиз нега? Юраккинам жавоб беради, – Киприкдаги бир томчи намсан. Нима қилай, жавобингни айт? – Унутмаки, сен ҳам одамсан. Ёркинжон ҲАЙИТБОЕВ

“Мендирман Жалолоддин” сериали ҳақида

Хабарингиз бор, Ўзбекистон Республикаси Маданият вазирлиги буюртмаси асосида тарихий қаҳрамонимиз, жасур аждодимиз Жалолоддин Мангуберди ҳаёти ҳақида Туркия киноижодкорлари билан ҳамкорликда сериал суратга олинмоқда. Айни кунларда бир гуруҳ ўзбекистонлик иждодкорлар Истанбулда сериал учун махсус қурилган павильонларда иш билан банд. Ўзбекистон томонидан “Best organiser” МЧЖ ва Туркиянинг

“Bozdog‘film” кинокомпанияси ўртасида тузилган шартномага мувофиқ мазкур тарихий сериал “Orient Finans Bank” тижорат банки ҳомийлигида суратга олинмоқда ва ҳозирга келиб унинг дастлабки қисмлари тасвирга туширилиб, монтаж ишлари ниҳоясига етказилди.

Яна шунга алоҳида таъкидлаш лозимки, ҳамкорликдаги ушбу лойиҳага ҳар икки томондан тегишли мутахассислар жалб этилган бўлиб, жараён тўлиқ Ўзбекистон

Республикаси Маданият вазирлиги назорати остида амалга оширилмоқда. Тасвирга олиш ишлари ҳақидаги батафсил маълумотлар эса тез орада омма эътиборига ҳавола этилади.

Мавзуга оид ҳаққоний ва ишончли хабарларни фақатгина Маданият вазирлиги веб сайти ҳамда “MilliyTV” телеканаллари орқали билиб боришингиз мумкин.

“Текин пишлок қопқонда...”

Тушиб қолдим... Шунча пулга куйдим... Алдандим... Кейинги вақтларда шунга ўхшаш “фарёд”лар жуда кўпайди. Балки, бундай ташвиш сизнинг ҳам бошингизга тушгандир?.. Нега? Кимларга алданимиз биз? Яқинлар билан юзқўрмас бўлмасликнинг, бегоналарга чув тушмасликнинг иложи борми?..

МАЪНАВИЯТ

Ота-боболаримиз қаллоблик, ўғрили ва кишилар мулкига кўз олайтиришдан ҳазар қилишган. Бировнинг боғи ёнидан ўтаётиб, кўчага тўкилган олмани олиб, девор устига қўйиб кетишган. Инсоф, диёнат шу қадар кучли бўлган. Бугун-чи?.. Фирибгарлик айримларнинг том маънодаги “касби”га айланиб бормоқда. Хўш, буни “касб мақоми”га кўтараётганлар аслида ким?..

СУД АМАЛИЁТИДАН

*** Маълумотларга кўра, фирибгарлик билан асосан ўрта ёшдаги кишилар шуғулланиб, 30 – 49 ёшдаги фирибгарлар шу жиноят учун судланганларнинг 70 фоизини ташкил этади.

*** Сўнгги йилларда судланган фирибгарлар орасида кекса, нафақа ёшидагилар кам учрайди. Шунингдек, судланганларнинг 43 фоизини аёллар ташкил этади. Фирибгарлик учун судланганларнинг аксарияти жиноят содир этган вақтида ҳеч қаерда ишлаган. Бу иши учун судланган жиноятчиларнинг 80 фоизи қайтадан фирибгарлик содир этган.

*** Фирибгарлик ҳақидаги ишларнинг 4 фоизидан жиноятчилар жабрланувчиларни чалғитиш мақсадида ноқонуний равишда зигман кийимлари, махсус белгилар, сохта гувоҳномалар, орден ва медаллардан фойдаланишган.

“СИНАЛМАГАН ОТНИНГ СИРТИДАН ЎТМАНГ”

Илмий статистика асосчиларидан бири, Кельгялик социолог ва криминалог Бетленнинг фикрича, **жиноят содир этишга мойиллик одамнинг ёши, жинси, касби, маълумоти, даражаси, йил мавсуми ва бошқаларга боғлиқ.** Бировга тегишли бўлган пул, қимматбаҳо буюм, кўчмас мулкни алдаб, ишончини суистеъмол қилиш йўли билан қўлга киритган одамни қонунадан фирибгар деб атаймиз. Фирибгарга алданиб қолмаслик учун, биринчидан, биз билан муносабатга киришмоқчи бўлган шахсни яхшилаб ўрганишимиз зарур: шахсий ҳужжатлари, иш жойи, мансаби,

хизмат вазибаларига нималар киришини аниқлаш керак.

Аброр Собиров, тadbиркор: Тўртта фарзандим бор. Ҳар бирининг бўйи етган. Бирига етказсам, иккинчисига орттиролмай юрардим. Импониятлардан фойдаланай, деб кичик бир тadbиркорликни бошладим. Худого шукур, рўзгорим энди-энди яхшиланиб, ишларим изига тушаётгани. Эскироқ машинамиз сотилса, ёнига озроқ пул қўшиб, янгиланмоқчи эдик. Узоқроқ қариндошимиз харидор бўлди. Пулини бир ҳафтада тўлашига ишонтирди. Расмийлаштириб бердик. Энди эса ҳам пулимизни бермаепти, ҳам машинани...

Дилмурод Абдиев, ҳайдовчи: Бир дўстим икки ойда қайтараман, деб каттагина қарз олган. Бир йилдан бери турли баҳоналар билан қарзини қайтаришни чўзиб келди. Охири суҳбатимизда эса, «Мен сендан пул олманман, қўлингдан келганини қил» деб туриб олди. Ўртада бирор ҳужжат йўқ. Нима қилишга ҳайронман...

ДИҚҚАТ:

ҚАРЗДОР ФИРИБГАР ЭМАС!..

Малика Мазбудова, Халқаро ҳуқуқий ишлар бўйича адвокатлар ҳайъати аъзоси, юрист:

Қарз олган одам фирибгар ҳисобланмайди! Ўзбекистон Республикаси Олий суди пленуми қарорига кўра, қарз олди-бердисидан жавобгарлик ёки жиноят аломатлари мавжуд бўлмагани учун, бу ҳолат фақатгина фуқаролик қонунчилиқ нормаларини келтириб чиқаради. Қарз берган одам нотариусда гаров асосида қарз шартномасини расмийлаштириши лозим. Кўрсатилган

муддатда қарз эгасига қайтарилмас, икки томонлама тузилган ҳужжатга кўра, туманлараро фуқаролик судига мурожаат этилади.

АЁЛ ЖИНОЯТ ҚИЛСА...

Розия Абдуллаева, ўқитувчи: - Санобар исмли аёл билан танишиб қолгандим. Кўзида ёш билан эри Россияга кетгани, уй-жойсиз, ёш болалари билан кўчада қолганидан нолиб, жуда одамнинг раҳмини келтирди. Яқинда эри пул жўнатиши, ота-онасининг ҳам қараб турмаслигига ишонтирди. Кўнглим бўшлиқ қилди. Ўзимнинг йиққан терганимга қўшиб, яна танишларимдан ҳам сўраб, жами 22 минг АҚШ долларини қарзга бердим. Кейин билсам, шаҳарнинг марказида бинойидек уйи бор экан. Фақат бировнинг номида!.. Кимдир ўзини бечора кўрсатиб, кимдир ўқини киргизаман деб, яна кимдир бошқача баҳоналарда пул ишлишми “касб” қилиб олган, бундан олдин ҳам фирибгарлик учун олти марта судланган экан. Ҳар сарфар вояга етмаган фарзандлари бўлгани учун амнистияга тушади. Судга бердим. Номида ҳеч нарса бўлмагани учун пулни ҳам ундиrolмадик. Фақат бир неча ойга қамалиб чиқди. Лекин бундан менга нима наф? Бу фирибгарнинг қарзини тўлайман деб, ҳалигача ҳаловатим йўқ...

Машҳурлардан бири «Инсон ўта қашшоқлиги ёки ўта бойлиги учун жиноят содир қилади» деган фикрини айтган эди. Агар жиноят содир этаётган аёллар иқтисодий етишмовчиликни баҳона қилишса, ҳатто нон ўлчаб берилган замонларда яшаганларга ҳайхал қўйишга тўғри келади. Маълумотларга кўра, ҳозирда аёллар жиноятчили-

ги умумий жиноятчилиқнинг 12,5% ини ташкил этади. Бу анча кам туюлиши мумкин. Аммо ҳар бир аёл ортида фарзандлари ё оиласи шаъни тургани, қариндош-уруғлар номуси масаласи ҳам кўтарилишини ҳисобга олсак, бу рақамларни кам дея олмаймиз. Чунки аёл, энг аввало, она, фарзанд тарбиячиси. Агар унинг ўзи жиноятчи бўлса, тарбиялаган болаларидан ижобий фаолиятни кутиш мумкинми?..

Интернетдаги фирибгарлар “ЮЗ МИЛЛИОН ДОЛЛАР КЕРАКМИ?..”

Кейинги вақтларда айрим фирибгарлар интернет тармоғига ҳам танда кўйишди. Агар сизга мўъжизани ваъда қилишаётган бўлса, билингки, бу соҳадаги тажрибасизлигингиздан фойдаланиб, тез орада сизни алдашади. Тармоқдаги ҳар қандай таклифга жуда ишонувчан бўлмай, биров мулоҳаза билан иш тутинг. Етарлича билим ва кўникмасиз интернетда пул топиш ёки бизнес соҳасида кўзланган натижага эришиб бўлмайди.

Баъзида электрон почталарга келувчи хатларда, ким томонидан жўнатилишидан қағъи назар, бир-бирига ўхшаш жиҳатлар кўп. Одатда, эрининг бойлигини банкдан ололмаётган бева, бедаво касалга йўлиққан осиелик миллионер, ўғай онасидан қолган меросни қўлга киритиш илнжида юрган қиз ва бошқалардан хат келади. Бу турдаги электрон спамлар мутахассислар томонидан “Нигерия хатлари” (Нигерия бу турдаги фириблар ватани ҳисобланади) ёки “419-схема” (Нигерия қонунчилигига кўра, шу каби товламачилиқ учун берилдиган жазо қайд этилган модда) деб номланувчи алдов мактублар ўрганилган.

Халқаро ташкилотлар маълумотига кўра...

Бир йил ичида товламачи спамерлар 152 мамлакатнинг ишонувчан фуқароларидан 9,3 миллиард АҚШ долларини ўзлаштирган.

ОЛАМШУМУЛ “ЮТУҚЛАР”

Товламачилар қўлга киритаётган “ютуқ”лар чиндан ҳам ҳайратланарли. Масалан, бир АҚШ фуқароси интернет

орқали мактуб йўллаган “камбағалларга мурувват кўрсатувчи” инсон ҳисоб-рақамига 2,1 миллион доллар ўтказиб берган. МДХ мамлакатлари орасида эса беларуслик тadbиркорнинг 260 минг долларга чув тушгани маълум. Фирибгарларнинг йирик ёки майда гуруҳларга бўлиниб ишлаши ҳали аниқланмаган. Уларнинг асосий раҳнамолари кимлигини топиш ҳам жуда мушкул. Лекин ҳозиргача қўлга тушган спамерлар Нигерия ва унга қўшни давлатларда қўлга олинган.

ФИРИБГАРНИ ҚАНДАЙ АЖРАТИШ МУМКИН?..

Фирибгарлик содир этадиганлар одатда, чаққонлиги, топағонлиги билан ажралиб туради. У пулни ҳаддан зиёд яхши кўради. Суҳбатда кўпроқ пул, турмушдаги етишмовчиликлар ҳақида гапирди. Биргаликда катта ишлар қилишга сизни ҳам жалб этмоқчи бўлади. Фақат ўзи учун “фойда келтирадиган” режаларни усталлик билан айтганида, ўйлаб кўришингизга вақт қолдирамаслиққа ҳаракат қилади...

...Ва ҳамма нарса муваффақиятли яқунланишига 100 фоиз кафолат беради.

ХУЛУСА

Албатта, осонлик билан катта пул топиш ҳаммини ҳам қизиқтиради. Меҳнат билан пул топиш, даромад қилиш, шунинг ортидан фаровон яшаш ҳар бир инсоннинг мақсади. Унга етишининг йўллари беҳисоб. Қайси йўлни танлаш эса ҳар кимнинг ўзига боғлиқ. Меҳнатга бўйни ёр бермаган инсон фаровон турмушни хаёл қилмас ҳам бўлади. Лекин айримлар буни тан олгиси келмайди. Шу боис қандай бўлмасин, меҳнатсиз даромад қилиш дардида ўзини ҳар қўйга солишдан ор қилмайди. Фирибгарликни касб қилганлар бор экан, уларга алданадиганлар ҳам топилади. Сўнгги сўз эса шундай:

Инсофингизни берсин! Олган қарзини қайтаришга имкон тополмаган, ўзи истамаган ҳолда лафзсиз бўлиб қолганларга яна нима дейиш мумкин?

Ўрни тўлиб кетсин! Соддалиқ билан алданиб қолганларга бундан бу ёнига омад тилаб қоламиз!

Шоҳ Жаҳон тайёрлади.

» Маънавият, маданият...

Шукроналик хосияти

» Тарих силсиласи

Кушон подшолиги даврида моддий маданият

Сурхон воҳаси халқларининг Кушон подшолиги даври маданиятини ташкилий ва илмий жиҳатдан кенг миқёсда ўрганиш асосан XX асрнинг 30 йиллари охирида бошланди. Албатта, бунда 1937-1938 йилларда фаолият кўрсатган М.Е.Массон раҳбарлигидаги Термиз археологик комплекс экспедицияси (ТАКЭ)нинг хизматлари катта.

Асосий мақсад Кушон давлатининг келиб чиқиш тарихи ва Ўрта Осиёда буддизмнинг пайдо бўлиш сабабларини ўрганиш эди. Экспедиция бошиданок воҳа халқларининг шу даврга оид маданиятини, тарихий обидаларини алоҳида эмас, балки бир-бири билан ўзаро боғлиқликда ўрганишга киришди.

Шу ниятда кушон даври маданиятининг йирик ўчоқларидан бири саналган Эски Термиз шаҳри эмас, балки унинг атрофида фаолият кўрсатган ва у билан деярли бир вақтда ҳаёт кечирган Айритом, Жарқўрғон, Бойсун ҳамда Шўрчи тумани ҳудудлари ҳам ўрганилди. Амударёнинг ўнг соҳили бўйлаб жойлашган кушон даври манзилгоҳларида деярли барчасига хос юкори сифатда бўялган, лакланган, сополдан, бронза ва суяқдан, тош ва оҳак тошдан моҳирона ишланган ва ўзида Эллин маданияти изларини ифода этувчи буюмларни учратиб мумкин. Шунингдек, кушон даврига мансуб Кудзула Кадфиз II, Канишка, Хувишка, Васудево-ларнинг ҳам тангалари топилгани муҳим аҳамиятга эгадир.

Экспедиция аъзолари кушон даври тангаларини Кўҳна Термизнинг қоқ маркази, яъни IX-XII асрларга оид Термизоҳоқлар саройи харобаларининг маданий қатлаидан топган эдилар. Бу ҳудуддан кўплаб темирдан ясалган буюмларнинг топилиши асосий янгиликлардан бири бўлди.

Кейинги илмий излаишлар натижасида Далварзентепа кўҳна шахрига мил. авв. III асрда асос солинигани аниқланди. 1972 йилда кушонлар даври маданиятининг машҳур ёдгорлиги Далварзентепада 200 метр девор қолдиқлари топилиб, унинг эни – 4,6 метр, баландлиги 2,5 метр келади.

Ҳатто Далварзентепанинг шарқий қисмидан 80 метр масофада эни 4 метрлик тош йўл қовлаб очилган. Бу ердан топилган манбалар ичида энг ноёби сопол кўза бўлиб, унда 115 хил тилла қуйма ёмбилар, заргарлик буюмлари, билагозуқлар, исирга, эркак ва аёлларнинг тақинчоқ буюмлари бўлган. Шунингдек, нафис ишланган маржонлар, Юнон-Бақтрия заргарлик санъати намунаси ҳисобланган бўйинга тақиландиган шода ушлаб турган Гераклнинг бўртма тасвири туширилган буюмлар ҳам топилди. Далварзентепанинг чеккарок жойидан I асрда тикланган будда ибодатхонаси, шаҳристонида будданинг боши, Бодхиставанинг маҳорат билан ишланган маҳабатли хайкали, фил суягидан тайёрланган шахмат доналари топилди.

Илмий излаишлар жараёнида буддавийлик дини ва Будда ҳайкалтарошлиги кушон даври Кандахар-Бақтрия аъналариға ўхшаб кетса-да, баъзи ўринларда маҳаллий янги услубнинг эндигина пайдо бўлаётганини ҳам ўзида акс эттирган.

Хулоса қилиб айтганда, кушон даври маданиятининг тарихий манбаларда ёритилиши мавзусида фикр юритилар экан, аввало, воҳада жойлашган ва ўрганилган 150 га яқин Далварзентепа, Чолчаён, Қоратепа, Фаёзтепа, Айритом, Зартепа, Зурмала каби машҳур кушон даври ёдгорликлари ҳақида кўплаб тарихий манбалар ва адабиётлар мавжудлигини таъкидлаш жоиз.

Ушбу адабиётлар Кушон подшолиги нафақат Ватанимиз, балки бутун Марказий Осиё тарихида халқларнинг иқтисодий ва маданий тараққиётига муҳим ўрин тутганини исботлайди.

Н.ТУРДИЕВА,

Термиз археология музейи кутубхона мудирини

Шу кунларда дунёни қамраб олган корона-вирус балосини бир зум бўлса-да унутишга мажбур қилган Ливан портидаги дахшатли портлаш жаҳонни ларзага солди. Неча минглаб одамлар ҳаётига чанг солган ушбу машҳур воқеа тинчликда ўтган ҳар бир кун учун шукр қилиш кераклигига инонтирди. Одамзод эртанги кунни нима бўлишини билмайдиган таҳликали кунларда, ота-боболаримиз уқтирганидек, фақат шукроналик, Яратгандан омонлик тилашни одат қилмоғимиз, карантин қоидаларини унутмаслигимизни тақозо

этмоқда. Зеро, санокли дақиқаларда кули кўкка совирилган Байрут порти, ярми ер билан яқсон бўлган шаҳардаги аҳвол ҳеч кимни бефарқ қолдирмапти. Балки, бундан тўғри сабоқ чиқарганлар бизга ёрдам пули кам берилди, дори-дармон етишмаяпти, касалхоналарда жой йўқ, дея аюханнос солишга уялишар?..

Ёки бўлмаса, “Қачонгача уйда ўтирамиз, сиқилиб кетдигу” деб ўзини кўчага ураётган, тақиқланган жойларда кўнгилхушлик қилаётган, натижада касалликнинг авж олишига сабабчи бўлиб

қолаётган ҳамюртларимизни бироз ўйланишга мажбур қилса зора. Бир ҳамкасбимизга шу кунларда шифохонада ётиб чиққан яқин танишининг “Уйингизда тинч ўтириб, олдингизда ош-нонингиз бориға шукр қилинг” деб инсофга қақиргани ҳар биримиз учун сабоқ бўлиши керак. Шояд шукрчилигимиз ажрини тез орада кўрсак, коронавирус деган бало тезроқ даф бўлса... Зеро, “Бирни кўриб шукр, мингни кўриб фикр қил” деган доноларимиз ҳикматиға амал қилиш фақат яхшилик келтириши шубҳасиз...

» Акс садо

Ўзбек тилини “Ўзқул” тилга айланттирманг...

Она тили – миллат, Ватан тилидир. Мактабда она тили дарсларининг қисқартирилиши миллат маънавиятига қарши бориш билан баробар. Ўзи ўн бир йил давомида мактабда “қарочи”, “а так”, деган ўрса сўзларни айтиб, эшитиб, ўзбек тилини булгаб ўқидик. Юртимизда ўрса сўзни қўшмасдан гапира оладиган чин ўзбеклар сони кундан кунга камайиб бормоқда. Ҳаттоки, кўшиқларда ҳам “вапше маладеслар” тасвирланапти. Кўчага чиққанимизда, шаҳар марказларида юрганимизда деярли битта бўлса ҳам, хатоси йўқ афишага кўзимиз тушмайди. Нашр қилинаётган китобларда, чоп этилаётган газета ва журналларда камида битта имловий хато мавжуд бўлади. Бу бугунги ҳолат, бугунги ҳақиқат, албатта. Агар эрта она тили дарслари янада камайса, шубҳасиз, ўқувчилар чаласаводлиги янада ошади. Қарор муаллифлари битта саволга жавоб беришсин. Битирувчи ўқувчилардан она тилида ишо олинганида синф бўйича тўқсон фоиз натижа қайд эта оладиган мактаб Ўзбекистонда борми?

Жавоб бериш қийин, тўғрими? Лекин дарсларни камайитириш бўйича қарор қабул қилиш осон. Қарорга имзо чекиш беш сонияга ҳам бормапти. Аммо она шу сониялар туфайли йиллар, асрлар давомида шакланган ўзбек тилига путур етиши мумкин. Охириги пайтда баъзи хусусий телеканал деган маданиятсизлик қамоқхоналарида ўзбек тили “ўзқул тил”га айланттириляпти. Бачкана кўрсатувлар, бемаъни кўшиқлар, гапирётганда ўрса сўзни қўшадиган айрим журналист-“қўрналистлар” биз ёшларни тафаккур-

дан узоқлаштириб, илмсизлик жарига еталамоқда. Ана шу қамоқхоналарда онгимиз маҳбўс бўлишини хоҳласангиз, она тили дарсларини қисқарттирманг.

Жорий йил мактабни тамомладим. Чин сўзни айтсам, таниганларим, билганларим орасида ўз исмини тўғри ёза олмайдиганлар ҳам бор. Бўғиз ундоши билан чуқур тил орқа ундошини фарқлолмайдиган, адашадиган ўқувчилар сони мамлакатимизда миллиондан ошади. Яна бир ўзимдан мисол келтирай. Ҳайит сўзи бўғиз ундоши, яъни ҳ харфи билан ёзилиши керак. Туғилганлик ҳақидаги гувоҳномада эса, Ҳайитбоев деб ёзганлари учун паспортни ҳам хато ёзилган фамилия билан қабул қилиб олганман. Бироқ ёзган ҳамма мақолаларимга Ҳайитбоев, деб қайд этаман. Ўн саккиз йил муқаддам гувоҳномами ёзаётган ходим саводли бўлганида эди, бугун расмий ҳужжатларда бобом раҳматлининг исмларини хато ёзишга мажбур этилмасдим.

Келгусида ўзбек тили бўйича мутахассис бўлишни мақсад қилганман. Чет давлатларда ўзбек тилини ўргатадиган мактаблар очиб ниятим бор. Аммо... Аммо, она тили дарсларини қисқарттириш бўйича ғоя илгари сурилаётганини эшитиб, бўлғуси мутахассис сифатида жим туришим мумкин эмас, деб ўйлайман. Биринчи синфдан бошлаб мактаб масжид каби улғу жой эканини ўқиб улғайдик. Ана энди ўзингиз тафаккур қилинг. Қайси масжидда номозлар қисқарттирилибди? Борми, шунақа масжид... Илтимос, илм масжидлари ҳисобланган мактабларда энг юракка яқин бўлган она тили фани соатлари-

ни қисқарттиришга ҳаракат қилманг.

Битта ҳақиқат ҳам мавжуд. Мактабларда она тили ва адабиёт дарсини тарбиявий соат дарсиға айланттириб юборадиган, савол берсангиз, жавоб қатаролмайдиган ўқитувчилар ҳам бор, албатта. Дарсларни қисқарттириш бўйича кўплаб мақолаларга, изоҳоқларга кўзим тушди. Аксарият фан ўқитувчилари маошлари камайишини даъво қилиб, “куйиниб” ёзган фикрларни ҳам ўқидим. Очиғи, она тилининг нуфуздан олдин ўз чўнтагини ўйлайдиган ўқитувчилар бор экан, Ватанимиз тили, миллий тилимиз қадрсизланиб бораверади.

Нима учун инглиз тили жаҳон тили ҳисобланади? Нима учун дунёнинг ярми рус тилида мулоқот қилади? Чунки, инглизлар, руслар ўз мактабларида она тили дарсларини қисқарттирмайди. Миллий тилларини ҳурмат қилишади, қадрсиз қилиб қўймайди. Агар ўзбек тилини ҳам жаҳон тиллари қаторида кўрмоқчи бўлсак, ўз оёғимизга болта урмайлик. Ёе, ўзбек тили ҳам жаҳон тили бўлади, деб эртакка ишонмагандай фикрлангиз, марҳамат, она тили дарсларини қисқарттирверинг.

Бутламадик емирилган дарсларингни, Эшитмадик фиғон чеккан арзларингни, Қисқарттирмоқ пайидаммиз дарсларингни, Йилмоқдан тийилмоқда бугун илм, Она тилим, кечир бизни, она тилим.

Ёрқинжон ҲАЙИТБОЕВ,
Гулистон давлат университети талабаси

» Сабоқ

Ахлат қутиси

Ёшлиғидаёқ эрдан айрилган жувон ёлғизгина ўғлини ўқитиш, яхши тарбиялаш учун жон-жаҳди билан ҳаракат қиларди.

Унинг ягона орсуси ўғлини бировга муҳтож этмасдан катта қилиш эди. Кунларни мана шу хаёллар билан ўтказарди.

Ёш эди, гузал эди, аммо бу орада неча марта турмуш қуриш юзасидан қилинган таклифларни рад этди. Ўғлининг беғона эркак кўлида тарбия кўришини истамасди.

Кир ювди, кўча супурди, хуллас, ўғлини муҳтож қилмай ўстирди. У ўғлининг ўқиби, катта одам бўлишини, қолган умрини у билан бахтли ўтказишни хоҳарди.

Ҳуқуқшунослик йўналишида таҳсил олган фарзанд ўқишни тугатди, судья лавозимига кўтарилди.

Онанинг эндиғи дарди уни уйлантириш, кейин эса невараларини бағрига босиб, катта қилиш эди.

Ўзи истаган қизни топди. Унинг гўзаллиги кўзларни қамаштирарди. Энди эса тезроқ тўй қилишни хоҳлаб қолди. Тўйдан кейин бирга яшашни орзу қилар, ўтган кунларнинг учун эртаққа айланиши керак эди.

Никоҳ кунига бир ой қолди. Ёшлар ўзлари учун олинган уйни безатишарди. Шунда қиз:

- Жоним, ахлат қутисини қаерга қўямиз? – деб қолди. Йигит:

- Қаерга бўларди, ана, столнинг тағига қўясан, – деб жавоб қайтарди.

- Йўқ, йўқ, у ер бўлмайди, яхшиси, балконга жойлаштирамиз.

- Жиннимисан, ахлат қутисини ҳам балконга қўярканми?

- Ахир мен онангни айтяпман, онангни, – деди қиз бепарво. Бу гапни эшитгач йигитнинг устидан муздек сув қуйилгандек бўлди. У индамади, жавоб қайтармади.

Уйига қайтганида бўлиб ўтган ишлардан бе-хабар бечора она келинини оғзидан бол томчи мактарди.

Никоҳ кунни. Ҳамма ҳаяжонда. “Турмушга чиқишга розимисиз?” деган саволга қиз “Ҳа!” деб жавоб қайтарди. Аммо йигит бу саволга “Йўқ!” деди. Йигилганларнинг ҳаммаси бир қалқиб тушди.

- Шу кунгача қаерда эдинг? – деган саволга йигит:

- Мен бундай қизга уйлана олмайман. Мен учун бутун умрини, ёшлигини атаган аёлни ахлат қутисига тенг кўрган ва унга уйдан жой топа олмаётган қизга уйлана олмайман! Онамини истамаган қизни мен ҳам истамайман! Агар кимдир онасини ахлат қутисига тенг кўрса, мана, марҳамат уйланаверсин! – дея жавоб қайтарди у.

Йигит ўрнидан турди ва онасини қўлтиқлаб, никоҳ маросими бўлаётган жойни кўзида ёш билан тарқ этди.

НУРУЛЛА АБДУЛЛАЕВ

» Узбекистон маданияти

ICESKO рўйхатига киритилиши мумкин

4 август куни Ўзбекистон ташқи ишлар вазири ўринбосари Фуркат Сиддиқов видеоконференция шаклида ИСЛОМ олами фан, таълим ва маданият масалалари бўйича ташкилоти (ICESKO) бош директори Салим ал-Малик билан музокаралар ўтказди.

ТИВ хабарига кўра, мулоқотда Ўзбекистон ва ICESKO ўртасидаги ҳамкорлик ҳолати ва уни ривожлантириш истиқболлари муҳокама қилинган.

ICESKOнинг етакчи мутахассисларини Ўзбекистоннинг илмий-тадқиқот марказларига жалб этиш, қўшма халқаро конференциялар ташкиллаштириб, жаҳон тамаддуни ривожига ҳисса қўшган ўзбек олимлари ҳақида китоб наشري бўйича таклифлар кўриб чиқилди.

Илғор тажриба алмашиш ва инновацион таълим усулларини жорий этиш учун хориж мутахассисларини жалб этиш, шунингдек, ICESKO томонидан ўтказиладиган форум ва анжуманларда Ўзбекистонлик араб тили ўқитувчиларининг иштирокига алоҳида қизиқиш билдирилди.

Салим ал-Малик Ўзбекистоннинг тарихий исломий обидалари ва меъморий ёдгорликларини ташкилотнинг ИСЛОМ мероси рўйхатига киритишга ICESKO тайёрлигини маълум қилди.

Музокаралар давомида махсус онлайн видео-теледастурлар ва семинарлардан фойдаланган ҳолда пандемия шароитида ўқув жараёни давом эттириш юзасидан ҳам фикрлар алмашилди.

» Муносабат

Ўғил болага ўқиш, қизларга тўқиш(ми?)

“Қиз боласан, кўп гапирма!”, “Аралашма!”, “Сенга ярашмайди!”, “Ўқиш сен учун эмас!” каби чекловлар баъзи оилаларда ҳамон учраб туради. Ҳатто айрим хонадонларда қизлар тақдир кичиклигидаёқ белгилаб берилган.

Баъзи бировларнинг фикрича, қиз бола фақат бекалик, оналик учун яратилган: уй юмушлари, турли таомлар тайёрлаш, яна тикиш-бичишни билса бас. Кимлардир қизининг мактабда аъло баҳоларга ўқиб, келажакда ўзи ҳавас қилган касб эгаси бўлишини эмас, балки чиройли келинликни, яхши йигитга турмушга чиқишини орзу қилишади. Бундайларнинг фарзандлари ота-она раъйига қарши боролмай келажакда етук журналист, шифокор, ҳуқуқшунос бўлиш каби орзуларини қурбон қилишади. Мактабда ўз интилиши ва иқтидори билан ажралиб турган, битиргач эса олий ўқув юрти эмас, уйдагилар қистовига кўра турмушга чиқиб кетган қизларни кўп учратамиз. Келажакда буни афсус билан тилга олганларга эса ачинамиз.

Олий маълумот қизлар учун эмас, деб фикрловчилар бор экан, ҳали қанчадан қанча истеъдодлар эрта турмуш остонасида сўниб бораверади.

Бугун оилада, жамиятда ўз ўрнини тополмай, турли қийинчиликларга дуч келиб, овера-ю сарсон юрган аёллар тақдирига кўп гувоҳ бўляпмиз. Уларнинг айримлари эрта турмуш қуриш оқибатида шу кўйга тушган бўлса, бошқалари ўз ҳақ-ҳуқуқларини талаб қилолмаганидан шу ҳолга келган. Оқибат опа-сингилларимизнинг етишмовчилик, йўқчилик, аламзадалик сабаб жиноят оламига қадам қўяётганини ҳам кузатяпмиз. Жамиятнинг энг оғрикли нуқталаридан бирига айланаётган бу иллатга фақат аёллар эмас, балки вақтида улар тақдирига бефарқ қараган ота-оналар, масъуллар ҳам айбдордир.

Тўғри, беш қўл баробар эмас. Бугун жуда кўп қизларимиз олий таълим даргоҳларида билим олиб, ўз орзулари томон интилишмоқда. Бу йўлда уларга яқинлари, оила аъзолари, ота-онаси катта куч бўлаётгани қувонарли ҳол. Аммо ана шундай илғор қизлар сафи янада кенгайиши учун барчасига бирдек имкон бериш керак. Ахир, ҳар бир ёш ўз орзусига эришишга, ҳеч бўлмаганда, ҳаракат қилиб кўришга ҳақли.

Оилада қизалоқ туғилса ҳам, жамият ривожига ҳисса қўшувчи яна бир инсон дунёга келди деб фикр юритаёлик. Ишонаверинг, бизнинг қизлардан етук сиёсатчи, шифокор, ҳуқуқшунос, журналист, спортчилар ва ўз соҳаси фидойилари етишиб чиқиши аниқ. Ана ўшанда илдиз отаётган иллат ҳам йўқолади.

Ҳилола АБДУЖАББОРОВА
ЎЗЖОКУ талабаси

» Дикқат, танлов!

Маданият вазирлиги эълон қилади

Ўзбекистон Республикаси Мустақиллигининг 29 йиллиги ҳамда “Илм маърифат ва рақамли иқтисодиётни ривожлантириш йили” муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 9 январдаги 9-сон қарори ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг 2020 йил 21-22 май кунлари Тошкент шаҳрида ташкил этилган Адиблар хиёбонига ташрифи давомида берилган топшириқлари ижросини таъминлаш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Маданият вазирлиги танлов эълон қилади.

Танловга тақдим этилувчи замонавий драматик, мусиқали драма ва қўғирчоқ пьесалари қуйидаги йўналиш ва мавзуларда:

- аҳоли, айниқса, ёшлар маънавиятини юксалтиришда муҳим аҳамият касб этувчи бадий-ғоявий баркамол саҳна асарлари;

- фавкулдада ҳолатларда инсонийлик жасорати ва фидойилик намуналарини кўрсатган замонамиз қаҳрамонлари;

- шифокорлар, олимлар, ҳарбийлар, ички ишлар, санъаткорлар, ўқитувчилар, ҳайдовчилар, қурувчилар, ёш ихтирочилар;

- саховатпеша тадбиркорлар, фермерлар, деҳқонлар, чўпонлар ҳаёти;

- диний экстремизм, одам савдоси, миграция, гастербайтерлик, ОИТС каби бугунги кун муаммолари ва ютуқлари, жамият ҳаётидаги ўзгаришлар, шунингдек, давримизнинг илғор аёллари ҳаёти акс этган ҳамда миллатлараро бағрикенглик, ватанпарварлик, миллий ва умумбашарий қадриятларга ҳурмат-эҳтиром туйғуларини, инсонпарварлик ғояларини ўзида жо этиб, ёшларга ибрат сифатида кўрсата оладиган тарихий ёндашувда бўлиши зарур.

Тақдим этиладиган асар ўзбек тилида, 3 нусхада (электрон варианты билан), компьютерда А4 форматда, 1,5 интервал, 14 шрифтда кўчирилган бўлиб, ҳажми 25

- 30 саҳифадан ошмаслиги даркор.

Танловда ёшидан қатъи назар, барча ижодкорлар драматургиянинг замонавий драматик, мусиқали драма ва қўғирчоқ пьесаси жанридаги асарлари билан иштирок этиши мумкин.

Асарлар белгиланган тартибда юборилмаса, мурожаатлар кўриб чиқилмайди.

Тақдим этилган асарлар муаллифларига қайтарилмайди.

Барча асарлар нуфузли ҳайъат аъзолари томонидан кўриб чиқилади. Танлов ғолиблари 3 та йўналиш (замонавий драматик, мусиқали драма ва қўғирчоқ пьесалари) бўйича мукофотланади:

I 1-ўрин (замонавий драматик йўналиши бўйича жами 1та) меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдори 32 баробари;

1-ўрин (мусиқали драма йўналиши бўйича жами 1та) меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдори 32 баробари;

1-ўрин (қўғирчоқ пьеса йўналиши бўйича жами 1та) меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдори 30 баробари;

II 2-ўрин (замонавий драматик асар йўналиши бўйича жами 1та) меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдори 30 баробари;

2-ўрин (мусиқали драма йўналиши бўйича жами 1та) меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдори 30 баробари;

2-ўрин (қўғирчоқ пьеса йўналиши бўйича жами 1та) меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдори 29 баробари;

III 3-ўрин (замонавий драматик асар йўналиши бўйича жами 1та) меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдори 29 баробари;

3-ўрин (мусиқали драма йўналиши бўйича жами 1та) меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдори 29 баробари;

3-ўрин (қўғирчоқ пьеса йўналиши бўйича жами 1та) меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдори 28,1 баробарида тақдирланади.

Танловга ижодий ишлар 2020 йилнинг 1 ноябрига қадар қабул қилинади ва ғолиблар жорий йилнинг 8 декабрида Ўзбекистон Республикаси Конституцияси байрами арафасида эълон қилинади.

Асарлар Ўзбекистон Республикаси Маданият вазирлиги Театр ва цирк санъатини ривожлантириш бошқармасига юборилади.

Манзил: Тошкент шаҳри, Миробод тумани, Т.Шевченко кўчаси, 1-уй.
Театр ва цирк санъатини ривожлантириш бошқармаси. Тел: 256-85-28

МАДАНИЯТ ОБУНА ИНДЕКСИ: 285

МУАССИС:
«Dildosh media» МЧЖ,
ҳамкор:
Ўзбекистон
Республикаси
Маданият вазирлиги

Бош муҳаррир
Дилбаҳор Худойбердиева
Тахририят манзили:
100029, Тошкент шаҳри, Тарас
Шевченко кўчаси, 1.
Тел.: Факс: (371)-256-04-54

Газета ҳафтанинг пайшанба куни чоп этилади.

Газета Ўзбекистон
Матбуот ва ахборот
агентлиги томонидан
10.04.2018 й. 0803 рақами
билан давлат
рўйхатидан ўтказилган.

Тахририятга келган қўлёзмалар қайтарилмайди ва ёзма жавоб берилмайди. Мақолада келтирилган факт ва асосларга муаллиф жавобгар, унинг фикри тахририят фикридан фарқлиниши мумкин.

«Маданият» материалларидан фойдаланилганда манба кўрсатилиши шарт.

Нашр учун масъул: Ш.Исроилова
Навбатчи муҳаррир: С.Рихсиева
Навбатчи: Н. Содиқова
Адади - 8373 Буюртма - Г - 727
Сотувда келишилган нархда
Қоғоз бичими А-3, Ҳажми 2 босма табоқ

Газета “Шарқ” нашриёт-
матбаа акциядорлик
компанияси босмаҳонасида
чоп этилди.

Корхона манзили:
Тошкент шаҳри,
Буюк Турон кўчаси, 41.
Босмаҳонага топшириш
вақти - 22.00
Топширилди - 21.00
1 2 3 4 5 6